

BESEDNI RED IN NERED

V uradnih objavah ali pa na vratih naših vseučiliških ustanov lahko naletiš na napise, kot so: *Inštitut za antropologijo univerze*, *Inštitut za sociologijo univerze* ipd. Podobne stvari beremo lahko skoraj sleherni dan v našem dnevnem tisku, n. pr.: *Oddelek za sociologijo inštituta za družbene vede v Beogradu ...*; *Namestnica predstavnika za tisk Bele hiše ...*; ... *na odseku za nizke gradnje Gradbene srednje šole v Ljubljani ...*; *Odbor za obrambo poslanske zbornice (naslov)*; ... *predsednik odbora za kmetijstvo ameriškega senata ...*; *V odboru za organizacijo oblasti in upravo Zveznega odbora Zvezne ljudske skupščine ...*

Najbolj kričeča je pač zadeva tega odbora za obrambo poslanske zbornice. Človeku lasje gredo pokonci, ko bere ta naslov — glej, spet je nekje treba demokracijo braniti pred diktaturo. O, časnikarji so mojstri v vznemirjanju živcev in podžiganju pozornosti. A ko trepetaje preletiš članek, iz besedila izveš, da gre le za — odbor francoske zbornice za obrambo, in si oddahneš, jezen samo še na ta slog. — Najbolj zamotana je pa ta reč z *odborom Zveznega odbora* — no, vprašanje, katere besede pišemo z veliko začetnico, da se ob drugo ne spotikamo, si lahko prihranimo za drugo priložnost. Očitno je pisec imel v mislih odbor zvezne ljudske skupščine za organizacijo oblasti in upravo: prilastke v obliki samostalnih rodilnikov moramo namreč razen redkih izjem postavljati neposredno k samostalniku, ki k njemu spadajo. — To velja tudi za vse navedene primere. Ker nam ni znano, da bi obstajal kak poseben *tisk Bele hiše*, pisec najbrž misli na predstavnika Bele hiše za tisk. In kot na dlani je, da ameriški senat nima svojih farm, to se pravi, svojega kmetijstva: torej odbor ameriškega senata za kmetijstvo. Pa ker gradbena srednja šola v Ljubljani najbrž ne razpolaga z lastnimi nizkimi gradnjami, gre v članku gotovo za odsek gradbene srednje šole za nizke gradnje. Tisto o oddelku za sociologijo v inštitutu za družbene vede je dobeseden prevod.

Takšno pisanje naši časnikarji — pa, kakor smo videli, tudi naši znanstveniki — zanašajo k nam v glavnem iz srbohrvaščine (najbrž manj iz italijanščine), kjer velja tak besedni red. Za ilustracijo naj navedem izviren, za naše pojme svojevrsten primer iz zagrebškega Vjesnika: *Razračunavanje ubistvima demokrščanskih frakcija na Siciliji (naslov)*. V duhu slovenskega jezika bi bilo to razumeti, ko da se na Siciliji nekdo tako maščuje nad nekom, da ubija (mori) demokristjanske frakcije. V resnici pa bi se po naše to rekle: Demokristjanske frakcije na Siciliji z umori obračunavajo med seboj.

II

Druga nelepa, z vsemi dobrimi navadami sprta raba v našem jeziku prihaja k nam iz srbohrvaščine in italijanščine.

Vsak list, ki hoče uspeti pri beročem občinstvu, posveča veliko skrb oblikovanju naslovov — udarni in izvirmi naj bodo. V italijanščini in v srbohrvaščini je eno takšnih sredstev, da se glagol postavlja na začetek stavka. In tako lahko beremo n. pr. v mariborskem Večeru: *Končan obisk predsednika Naserja ...* Ko gre za velik, slovesen dogodek, se piscu zdi potrebno zapustiti vsakdanji togi besedni red, kakršen je v naravi našega jezika in ki se ga sicer tudi sam drži ob preprostejših stvareh: *Šolsko leto je končano*. V istem duhu piše Ljubljanski dnevnik: *Zgrajen najcenejši silos v deželi*. Ali pa Delo: *Začasno ustavljena prodaja avtomobilov »Zastava 600«*. — *Končani razgovori s Finsko*. — Čudno je res, kako se ta osorni, odrezavi Končan, ki bi vendar že po svojem poslanstvu spadal nekam drugam, zdi ljudem čez vse mere pripraven, da ga postavljajo na prvo mesto!

Prava šola takšnega pisanja je za naše časnikarje Primorski dnevnik, ki ga pri nas veliko bero in je tudi v resnici zanimiv, prav dobro urejevan list, tu, v postavljanju povedka, pa se pogostokrat ne more dokopati do slovenskega načina izražanja. Za primer nekaj njegovih naslovov.:

Narastlo je na deset tisoč žrtev potresa v Čilu; Aretiranih okoli 400 poslancev Menderesove stranke; Nesprejemljivi za Alžirce predlogi francoske vlade.

Tako namreč pišejo Italijani, ti naslovi so dobeseden prevod besedil, kakršna morda uredništvo lista dobiva od kakšne italijanske agencije. Takšen besedni red se ujema tudi s srbohrvaško rabo. V Vjesniku na primer berem naslov: *Napreduje dijagnoza raka.*

Pa ko že govorimo o besednem redu, naj povzamem iz svoje zapisnice še dva primera, ki sta sorodna obravnavanim. V Delu sem bral: *Okrepitev protijugoslovanske kampanje v kitajskem tisku ... daje vtis, da Kitajska ne upošteva preveč skupnih interesov mednarodnega delavskega gibanja in socializma.*

Kako? *Preveč skupnih interesov mednarodnega delavskega gibanja in socializma?* Glej, ena sama nedolžna, malopomembna besedica je narobe postavljena pa je zmešnjava. Pisec pa je vendar hotel reči, da Kitajska preveč ne upošteva skupnih interesov itd.

Ali pa v PD: *Konec maja je 352 duhovnikov iz dežele Baskov poslalo protestno pismo proti Francovemu režimu škofom v San Sebastianu, Bilbau, Vittoriji in Pamploniji.*

Kako je mogoče, da stavek dobi obliko tako trde, neorganske gmote? Človek bi najprej mislil, da je objekt *protestno pismo proti Francovemu režimu* našel to svoje mesto po logičnih merilih. Nekaj podobnega bi veljajo, če bi bilo pismo že prej omenjeno v besedilu, pa ni bilo; a tudi tedaj bi morala stvar dobiti drugačno, do vzetnejšo rešitev. V resnici je treba le majhnega popravka, da bo stavek v redu: ... poslalo škofom v San Sebastianu, Bilbau, Vittorii in Pamplonii protestno pismo proti Francovemu režimu.

Čisto, jasno, lepo pisanje spada v svetu med temeljne zahteve vsakega časniškarskega dela, pa naj bi veljalo to tudi pri nas. L. M-

V OCENO SMO PREJELI

1. Cankar, Izidor: *Obiski — s poti*. Knjižnica Kondor, izbrana dela iz domače in tuje književnosti. Založba Mladinska knjiga v Ljubljani 1960.

2. Shakespeare, William: *Rihard II.* Prevedel Matej Bor. V Ljubljani, Slovenska Matica 1960.

3. Filipič, France: *Ptice letijo v daljavo*. Pesmi. Maribor, Založba Obzorje 1960.

4. Kreft, Bratko: *Balada o poročniku in Marjutki*. Maribor, Založba Obzorja 1960.

5. Stoviček, Jaro: *Oranžna lupina*. Prevedel A. Prijatelj. Maribor, Založba Obzorja 1960.

6. Druon, Maurice: *Velike družine*. Roman. Prevedel Bogomil Fatur. Založba Obzorja 1960.

CENJENE NAROČNIKE PROSIMO, DA NAKAŽEJO LETNO NAROČ-
NINO DIN 700 ZA VI. LETNIK JEZIKA IN SLOVSTVA NA NAŠ
TEKOČI RAČUN 600-12-625-100.